

Rozprávka prvá

O piatich straškoch

Za dávnych vekov uprostred jednej d'alekej krajiny stál kráľovský zámok. Zdalo sa, že bol celý vystavaný z čiernych kameňov a obohnaný čiernymi múrmi. Len strechu mal zlatú. A nad tou zlatou strechou visel veľký lampáš. Zámok bol tichý, ponurý a za tmy sa v ňom nikdy nesvietilo. Kráľovské záhrady boli celkom spustnuté. Žiadne kvietky ste v nich nenašli. Žiadneho vtáčika ste nezačuli trilkovať. Stromy boli bez listov. Zdalo sa, že aj slniečko sa tomuto zámku vyhýbalo, pretože ten veľký lampáš nad ním vydával jasnejšiu a jagavejšiu žiaru ako ono samo. Čas od času, za temných nocí, nad zámkom prebleslo jasné svetlo. Na kratučké okamih sa rozžiarilo, rozligotalo zlatú strechu a stratilo sa v tme.

Ludia sa vtedy veľmi báli. Nikto živý sa do zámku neodvážil vstúpiť. Ba naopak. Ludia zistili, že čím bližšie pri zámku boli, tým väčšiu ťažobu na svojich pleciach cítili. Aj preto sa začali zámku i jeho okoliu vyhýbať. Postupne i domce okolo zámku spustli. A čím viac sa ľudia zámku a jeho okoliu vyhýbali, tým viac ten tmavol a tým menej svetla bolo v celej krajine.

A pýtate sa, milí moji, prečo krajina postupne temnela? To v skutku nikto nevedel. A možno to niekto aj vedel, ale nepovedal. A možno aj povedal, ale nikto nepočúval. A možno niekto aj počúval, ale neuveril. A čomu to neuveril? Nuž... legende, v ktorej dedovia dedov spomínali zámok so zlatožiarnou strechou, ktorý stál uprostred krajiny Svetla a ktorú obyvatelia rozjasňovali svetlom svojich srdc. Bolo tu veselosti, spevu a radosti. Všetkým sa dobre žilo až do času, keď jedného tmavého večera zastavil pred bielym zámkom so zlatožiarnou strechou čierny koč ťahaný čiernymi koňmi. Boli to noví majitelia zámku, rodinka Strašných – pani Strašná a súrodenci – Straško Odmietajúci, Straško Opúšťajúci, Straško Zlyhávajúci, Straško Dostnemajúci a Straško Bezmocný.

Keď sa obyvatelia krajiny zobudili do ďalšieho rána, zbadali, že strecha zámku už nezrkadlí zlatavé svetlo slnečných lúčov, ale odráža pestrofarebnú žiaru veľkého lampáša. Prekvapilo ich to, chvíľu o tom hovorili, ale o pár dní si na túto zmenu zvykli. Taktiež sa im zdalo zvláštne, že zo zámku vychádzalo iba päť členov rodiny Strašných, aj to len za tmy. Ale i na tieto čudné móresy si postupne zvykli. A zvykli si aj na zvláštne lampáše, ktorými si piati Straškovia svietili, keď občas prechádzali nočnou krajinou.

Tie lampáše boli nádherné, ukované najzručnejšími kováčmi. Pestrofarebné sklíčka vytvárali na bielych stenách domcov prečudesné farebné obrazy. Keď Straškovia prechádzali tmavou krajinou so svojimi lampášmi, ľudia sa pri nich zvedavo pristavovali a nechávali sa okúzliť hrou pestrých farieb. Každý z piatich lampášov žiaril inými farbami. Niekedy ľudia pozvali niektorého Straška do svojho príbytku, aby si mohli lampáš dobre poobzerať a aby mali jeho svetlo aspoň na chvíľku len sami pre seba. A každý Straško len na to čakal. Najskôr sa nechal uhostiť a dovolil domácim obzrieť si jeho lampáš. Za pohostenie sa odmenil tým, že dovolil človeku dotknúť sa lampáša pred zrkadlom. Človek, ktorý tak učinil, bol uchvátený pohľadom do svojich očí. Tie v zrkadle žiarili ako dve trblietavé hviezdy. Žiarili jasnejšie ako jeho vlastné svetlo.

„Vidíš tú krásu?“ zaliečavo sa opýtal Straško, „so svetlom lampáša budú tvoje oči takto žiarit neustále. Všetci budú obdivovať tvoje hviezdne oči. Stačí málo, skutočne len málanko a lampášik môže byť tvoj.“

A Straško len čakal, či márnomyseľnosť zvíťazí nad vnútornou múdrosťou človeka. Pokiaľ sa človek začal zaujímať o získanie lampášika, Straško sa spokojne usmial. Pomädlil si ruky a človeku ponúkol výhodný obchod:

„Nič za lampášik nechcem, nič, len tvoje svetlo srdca. Pozri, aký si šťastný, keď tvoje oči tak nádherne žiaria. Už svoje svetlo viac nebudeš potrebovať. Aj tak ho vo svetle lampášika vôbec nevidno. Bolo by ti iba na oštaru.“

Zo začiatku sa Straškom vo výmennom obchode veľmi nedarilo. Mnohí ľudia poznali hodnotu svetla svojho srdca a túto nerovnú výmenu odmietli. Straškovia čoskoro zistili, že čím viac krížikov na chrbte človek mal, tým menej bol ochotný svetlo svojho srdca vymeniť za svetlo lampáša. Straškovia preto dumali, ako ľudí prekabátiť. Rozhodli sa zobrať na seba podobu detí a začali svoje lampáše ponúkať zvedavým deťúrencom i nevedomým mladíkom a dievčencom. A verte-neverte, milí moji, ich obchodu to pomohlo.

Ako ubiehali dni, mesiace a roky, v krajine bolo stále menej ľudí, ktorých srdcia žiarili. Nakoniec ostalo svetlo len v srdciach najstarších z najstarších a najmladších z najmladších. Pýtate sa, moji milí, či to boli deti, ktorým srdce v hrudi svietilo? Veru, tak je. Keď sa zrodilo bábätko, hviezdny prach zapálil svietielko v jeho srdiečku. Nové životy prinášali nové svetlá, a tie žiarili. Žiarili a žiarili, až kým ich deti nevymenili. V tom okamihu sa prestali smiať. Prestali spievať. Prestali sa hrať. Ich pohľad sa zastrel a na ich tvárach sa rozhostil zachmúrený výraz. Vytratila sa radosť a nahradila ju nespokojnosť. Darmo tí najstarší z najstarších hovorili deťom, aké dôležité a jedinečné je ich svetlo. Tie veru nepočúvali dobré rady. Len mávli rukou a vymenili svoje svietielka za lampáše s jagavým pestrofarebným svetlom, v ktorom ich oči žiarili ako hviezdy.

Keď raz výmena nastala, nebolo cesty späť. Vo chvíli, keď človek odovzdal svoje svetlo Straškovi, nad zámkom sa zableslo a nádherné svetlo na kratučký okamih rozžiarilo zlatú strechu. Bolo to i nádherné, i hrozivé. Hneď, ako sa toto svetlo stratilo v tme, lampáš nad zámkom zahorel jasnejšie, no krajina o niečo potemnela. A čím viac tmy bolo v krajine, tým pravidelnejšie dávala rodinka Strašných o sebe vedieť tým obyvateľom, ktorí jej svoje svetlo dobrovoľne odovzdali.

Niekedy sa Straškovia pripomenuli podlomenými kolenami, inokedy nepríjemným tlakom v oblasti žalúdka, stisnutím pri srdci či stiahnutím hrdla. Dokonca aj rýchlou potrebou riešiť potrebu. A navyše, Straško, ktorému človek odovzdal svetlo svojho srdca, získal moc nad jeho myšlienkami i činmi.

